

4-5 YAŞ ÇOCUKLARININ SOSYAL YETKİNLİK, SALDIRGANLIK, KAYGI DÜZEYLERİ İLE ANNE- BABALARININ EBEVEYN ÖZYETERLİĞİ ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ*

Hülya GÜLAY OGELMAN**
Zeynep ÇİFTÇİ TOPALOĞLU***

ÖZET

Araştırmanın amacı; 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 227 çocuk ve anne-babasından oluşmaktadır. Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği ve Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın Sonuçları: Çocukların sosyal yetkinlik puanları cinsiyetlerine, anne-baba mesleğine ve anne-baba eğitim durumuna göre; saldırganlık puanları, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Anne-babaların ebeveyn özyeterliliği algıları, çocuklarının cinsiyetine ve kendi eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Mesleklerine göre annelerin ebeveyn özyeterliliği algıları anlamlı bir fark gösterirken, babaların ebeveyn özyeterliliği algılarında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamamaktadır. Annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların sosyal yetkinlik puanlarını yordamaktadır. Babaların yeterlik algıları, ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanlarını yordamamaktadır.

Anahtar sözcükler: Sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı, ebeveyn özyeterlilik algısı.

MONITORING THE RELATIONSHIPS BETWEEN SOCIAL COMPETENCE, AGGRESSION, ANXIETY LEVELS OF 4-5 YEAR OLD CHILDREN AND THEIR MOTHER AND FATHER'S PARENTAL PERCEPTIONS OF SELF-EFFICACY

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the relationships between social competence, aggression and anxiety points of 4-5 year old children and their parents' parental self-efficacy perception. Sample group of this study consists of 227 children and their mother-father. Personal Information Form, Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE-30) scale and Parental Attitude Scale were used in the study. According to the results of the study, children's social competence points exhibited a statistically significant difference according to their gender, occupation of their parents and their parents' educational status. Children's aggression points showed a significant difference according to their mothers' educational status. Parents' parental self-efficacy perceptions did not show a statistically significant difference according to their

* Bu çalışma ikinci yazarın PAU Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Ayrıca bu tez çalışması (2012 EĞBE 006), Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi (PAUBAP) tarafından desteklenmiştir.

** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, hgulay@pau.edu.tr

*** Öğretmen, Bayıralan İlkokulu-Denizli çiftci.zeynep@hotmail.com

children's gender and their own educational status. While mothers' parental self-efficacy perceptions showed a significant difference according to their profession, there was no significant difference in the fathers' parental self-efficacy perceptions. Mothers' parental self-efficacy perceptions, their interest in parenthood duty and the satisfaction they had from parenthood duty did not have a predictor effect on children's aggression and anxiety points. While mothers' self-efficacy perceptions and their interests did not predict children's social competence points, the satisfaction that they had from parenthood duty predicted. Fathers' self-efficacy perceptions, their interests and satisfaction they had from parenthood duty did not predict the children's social competence, aggression, and anxiety points.

Keywords: Social competence, aggression, anxiety, parental perceptions of self-efficacy.

1.GİRİŞ

Bir bebeğin sosyal ilişkisi ağlayarak başlamaktadır. Zamanla ağlamanın yanı sıra gülme ve konuşma eklenir. Böylece bebeğin iletişim kurma yolu zenginleşir. Anne-babasından ve çevresindeki diğer insanlardan gelen uyarılara çeşitli tepkiler vermeye başlayan bebek, bu süreçte taklit ederek öğrenir. Bu yüzdendir ki çocuğun kendi kendini ve sosyal ilişkilerini yönetme becerisi kazanmasında anne-babaların ebeveynlik rolleri büyük önem taşımaktadır.

Ebeveynlik belki de pek çok anne-baba tarafından eğlenceli deneyimler olarak görülmektedir. Ancak durum sanıldığından çok daha karmaşıktır. Çünkü ebeveynlik verdiği keyfin yanında, pek çok zorlu sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel rol gerektirmektedir. Bu zorlu rollerin üstesinden gelebilmek için gerekli psikolojik dayanıklılığa sahip olan bireyler anne-babalık konusunda özyeterliğe de sahip olurlar ve böylece anne-babalık kaliteleri de yüksek olur. Ebeveyn özyeterliği, dolayısıyla da anne-babalık kaliteleri yüksek olan eşler arasındaki uyum da yüksek olur.

Bireyin gelişiminde aile önemli bir role sahiptir. Belsky'nin (1981) karşılıklı etkileşimi içeren Aile Sistemi Modeli'ne göre, ailede etkileşim içinde olan bireyler bir sistem olarak ele alınmalıdır (Akt. Yılmaz, 2001). Bu modele göre, çocuğun davranışları, anne-baba arasındaki ilişkiler ve anne baba olma karşılıklı olarak birbirinden etkilenir. Bir başka ifade ile anne-baba tutumu, eşler arasındaki uyum ve çocuğun davranışları birbiriyle ilişkilidir. Eşler arasındaki uyum ile çocuğun davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Erel ve Burman (1995), Fauber ve Long (1991) ve Fincham'ın (1998) yaptıkları çalışmalarda, eşler arasındaki uyum ile çocuğun davranışları arasındaki ilişkide anne-baba-çocuk etkileşiminin aracı bir rol oynadığı belirtilmiştir (Akt. Yılmaz, 2001). Eşler arasında yaşanan uyumsuzluklar, anne-baba-çocuk etkileşimini olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim anne-babanın çocuğa göstereceği ilgi, sevgi, şefkat gibi yakınlıklar çocukların akademik başarılarına, benlik algılarına ve sosyal yeterliklerine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Bir anne-baba; öncelikle çocuk bakımı ve gelişimi ile ilgili yeterli bilgi düzeyine, sonra da bu bilgileri uygulamaya koyabilme yetenek ve yeterliliğine sahip olmalıdır. Ayrıca anne ve babalar, çocuklarının davranışlarını ve gelişimlerini etkileyebilecekleri hatta çocuğun etrafındaki diğer aile bireylerinin çocuğu destekleyebilecekleri inancına da sahip olmalıdırlar. Bunlar anne-babalık görevlerinde özyeterlikle ilişkili durumlardır. Ebeveyn özyeterliği, "ebeveynin çocuğunun bakım ve yetiştirilmesiyle ilgili birtakım

görevler hakkında sahip olduğu kendi kapasitesine dair yargıları ve inançları” olarak tanımlanmaktadır (de Montigny ve Lacharite, 2005).

Bu çalışmada ele alınan kavramlardan bir diğeri olan sosyal yetkinlik ise bireyin kendi kendini ve sosyal ilişkilerini yönetmesi sonucu sosyal yeterliğe sahip olması ya da yeterli sosyal davranışlar sergilemesi ile açıklanmaktadır (Çorbacı, 2008).

Bireylerin sosyal yeterliğe sahip olabilmeleri için sosyal becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Sosyal beceriler ise akran ilişkileri ile yakından ilgilidir ve karşılıklı etkileşim halindedir. Akran ilişkileri ile çocuklar sosyal becerileri öğrenmek açısından birçok fırsata sahip olabilmektedirler.

Yeterli sosyal becerilere sahip olmayan çocukların, akran ilişkilerinde daha sıklıkla dışlandıkları; saldırgan ya da yıkıcı davranışlar sergileyen çocukların, sosyal etkileşimler sırasında akranlarınca daha az kabul gördükleri belirlenmiştir. Ummanel (2007); Hazen ve Black’in (1989) yapmış oldukları bir araştırmada, iletişim becerisi yüksek olan okul öncesi dönem çocuklarının, iletişim becerisi düşük olan akranlarına göre grup içerisinde daha fazla sosyal kabul görebildikleri vurguladıklarını aktarmıştır. Walker’in (2004) yaptığı benzer bir çalışmada da 182 okul öncesi dönem çocuğunun davranışları incelenmiş ve saldırgan, rahatsız edici davranışlar gösteren ve işbirlikçi oyundan kaçınan çocukların diğer akranlarına göre daha fazla sosyal ret yaşadıkları saptanmıştır (Akt. Ummanel, 2007).

Okul öncesi dönemde akran ilişkilerinde sosyal beceriler açısından sorun yaşayan çocukların ilköğretimde saldırgan davranışlar sergileyebildikleri bilinmektedir. Çeşitli araştırmalar, çocukların ilkokul yılları boyunca kullandıkları ilişkisel saldırgan sosyal-psikolojik uyum zorluklarının bir çeşidi ile bağlantılı olduğunu; akran reddini, sıkıntı duygularını ve azalmış olumlu sosyal davranışları içerdiğini göstermektedir (Burr, 2005).

Boxer ve Tisak’a göre saldırganlık, “diğer bir canlı ya da nesneye yönelik incitici ya da rahatsız edici davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Akt. Yıldırım, 2008). Saldırganlığın okul öncesi dönemde kısa süreli ve uzun süreli etkileri bulunmaktadır. Kısa süreli etkileri; akranlar tarafından reddedilme, sevilme, akademik başarısızlık, depresyon, kaygı, çekingenlik, problem çözme becerisindeki yetersizlikler, dikkat eksikliği, öz kontrol yetersizliği, uyum problemleridir. Saldırganlığın uzun süreli etkilerine bakıldığında, depresyon, yalnızlık, akranlar tarafından reddedilme, olumsuz benlik algısı (suç işleme, ilaç kullanımı, okulu bırakma), akademik başarısızlık, kaygı görülmektedir (Gülay, 2008).

Kaygı (anksiyete, bunalıtı); nedeni belli olmayan bir sıkıntı, endişe duygusu olarak tanımlanabilir (Öğüt, 2000). İnsanoğlu yaşamının her anında birtakım biyolojik ve ruhsal ihtiyaçlar hisseder. Ancak bu dürtülerini istediği her an, istediği şekilde doyuramaz.

Saldırganlık duygusu toplum tarafından olumlu karşılanmadığından bireyde suçluluk duygularına neden olur, bu nedenle birey saldırganlık duygusunu bastırır. Bastırılarak

dışarı boşalımı bulunmayan saldırganlık, bilinçdışı olarak kişinin kendisine yönelir. Birey kendini cezalandırmak ister. Bu da, kaygıya neden olur (Öğüt, 2000).

Sosyal yetkinlik kişinin hayatı boyunca sahip olacağı bütün beceriler için bir ön koşuldur. Okul öncesi dönem dediğimiz yaşamın ilk altı yılında ortaya çıkan ve bu kritik dönemde çözümlenmemesi halinde çocuğun yetişkinlik hayatında da sorunlu ve uyumsuz davranışlar sergilemesine neden olan saldırganlık, utangaçlık, içe kapanıklık, kaygı vb. davranış problemleri, çocuğun sosyal çevre içerisinde kabul görmemesine yol açar (Durmuşoğlu ve Arslan, 2012). Bu da çocuğun sosyal açıdan yetkin olmasını engeller. Bir çocuğun sosyal yetkinlik düzeyini içinde bulunduğu sosyal çevresi önemli oranda etkilemektedir. Çocuğun sosyal davranışı, etkileşimde bulunduğu iki grubun, ailenin ve akranların tepkileri bağlamında ele alınmaktadır (Işık, 2007). Çocuğun en çok etkilendiği kişilerin ailesi olduğu düşünüldüğünde de anne babaların ebeveynliklerine ilişkin görevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmeleri gerektiği söylenebilir. Bu da anne-babaların ebeveyn özyeterlik algılarının yüksek olması ile mümkün olacaktır.

Son zamanlarda okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda duygusal ve davranışsal problemler temel alınmıştır (Alink ve diğerleri, 2006). Ancak konu ile ilgili çalışmalarda anne babaların tutumları incelenirse de ebeveyn özyeterlik algıları ile ilgili çalışmalar yeterli değildir. Oysa okul öncesi dönem, çocukların sosyal becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için en uygun dönemdir. Bu dönemde çocuklar ilk defa ailelerinden ayrılarak sınıf ortamına girerler ve bu ortamda birçok konuda arkadaşları ile paylaşımında bulunmak durumunda olurlar. Bu süreçte akranları ile çatışma da yaşayabilirler. Çocukların, yaşadıkları çatışmaları uygun yollarla çözmeye arayışına girebilmeleri için, ailelerinden destek görmeleri gerekmektedir. Öyle ki, çocukların sosyal becerileri öğrendikleri ilk ortam aile, kendilerine örnek aldıkları kişiler de anne-babalarıdır. Dolayısıyla anne-babaların ebeveynlik davranışları, çocuklarının gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir denilebilir. Buradan yola çıkarak, çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanlarını inceleyerek ve bunlar üzerinde anne-babaların ebeveyn özyeterlik algılarının etkilerine bakarak aileleri bu konuda bilinçlendirebiliriz.

Bu araştırmanın amacı, 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanları ile anne-baba özyeterliliği arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanları cinsiyete, anne-babalarının eğitim durumlarına ve mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Anne-babaların ebeveyn özyeterlik algısı çocuklarının cinsiyetine, kendi eğitim durumlarına ve mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum; 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamakta mıdır?
- Babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum; 4-5 yaş

çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1995).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu; 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Honaz ve Çal İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı on ilköğretim okulunun 17 anasınıfında eğitim görmüş 4-5 yaş grubundan 110'u kız, 117'si erkek olmak üzere 227 çocuk ve anne-babası oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Çocukların ve ailelerinin demografik özellikleri hakkında bilgi almak için geliştirilmiştir. Formda çocuğun adı, cinsiyeti, doğum tarihi (gün, ay, yıl), kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin mesleği ve babanın mesleği soruları yer almaktadır.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 (SYDD-30) Ölçeği: La Freniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilmiş; Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından Türkçeye uyarlama, geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Okul öncesi yaştaki çocukların duygusal ve davranış sorun belirtilerini taramak, yani risk altındaki çocukları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır.

Bu ölçek, okul öncesi dönemde çocukların gösterebilecekleri kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içedönüklük gibi duygusal ve davranış sorun belirtilerinin yanı sıra bu dönemde gelişmesi beklenen sosyal becerilerin niceliğini değerlendirir. Her biri 10 madde içeren üç alt ölçeğe sahiptir:

- *Sosyal Yetkinlik (SY) alt ölçeği*, çocukların akranlarıyla bir aradayken gösterdikleri işbirliği ve anlaşmazlıklara çözüm yolları aramak gibi olumlu özellikleri ölçer.
- *Kızgınlık-Saldırganlık (KS) alt ölçeği*, yetişkinlere karşı gelme ve akran ilişkilerinde uyumsuz ve saldırgan davranmak gibi dışsallaştırma sorun belirtilerini;
- *Anksiyete-İçe Dönüklük (Aİ) alt ölçeği* ise, çocukların üzgün, depresif duygu durumlarını ve grup içinde çekingenlik gösterme gibi içselleştirme sorun belirtilerini değerlendirir.

Sosyal yetkinlik (SY) alt ölçeği 2, 6, 11, 13, 15, 17, 20, 22, 27 ve 30. maddeleri; kızgınlık-saldırganlık (KS) alt ölçeği 3, 4, 5, 10, 16, 18, 24, 25, 28 ve 29. maddeleri; anksiyete-içe dönüklük (Aİ) alt ölçeği ise 1, 7, 8, 9, 12, 14, 19, 21, 23 ve 26. maddeleri içermektedir (Akt. Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu, 2010).

Özgün formda ve farklı ülkelerdeki uyarlama çalışmalarında, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları 0.80 ve üstünde bulunmuştur. Özgün formun 2 hafta ve 6 ay ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.78 ile 0.86 ve 0.59 ile 0.70 arasında bulunmuştur.

SYDD-30, öğretmen ya da ebeveyn tarafından doldurulabilmektedir. Çocukların duygusal ve davranış sorun belirtileri ile sosyal becerileri 6 basamaklı likert ölçeği ile (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sık Sık, 5=Çoğunlukla, 6=Her Zaman) değerlendirilir. Ölçekte sadece alt ölçekler kullanılmaktadır. Ölçekte yüksek puanlar yüksek kızgınlık, yüksek sosyal yetkinlik ve yüksek içe dönüklüğü; düşük puanlar ise düşük kızgınlık, düşük sosyal yetkinlik ve düşük içe dönüklüğü göstermektedir (Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu, 2010).

Bu çalışma kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı; Sosyal Yetkinlik alt ölçeği için .92 Kızgınlık-Saldırganlık alt ölçeği için .87 ve Anksiyete-İçe Dönüklük alt ölçeği için .91 olarak bulunmuştur.

Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği: Gibuad-Wallston ve Wandersman (1978) tarafından geliştirilmiş, geçerlik-güvenirlik çalışmaları da Seçer ve meslektaşları (2008) tarafından yapılmıştır.

Orijinalinde 16 madde olarak hazırlanan veri toplama aracı, yapılan faktör analizi ile kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi amacıyla başvuru uzman görüşleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmiş ve son şekli verilmiştir. Ancak orijinaliyle benzer sonuçları verdiği için herhangi bir madde atılmamıştır. Bununla birlikte; orijinalinde iki boyut olarak verilen ölçek, yapılan analiz sonucunda üç boyut olarak belirlenmiştir. Bu öğeler;

- Ebeveynlik görevine ilişkin *yeterlilik algısı-7* soru,
- Ebeveynlik görevine yönelik *ilgi-2* soru ve
- Ebeveynlik görevinden sağladığı *doyum-7* soru olarak ele alınmıştır.

Ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algısı alt ölçeği 1, 2, 3, 4, 8, 10 ve 11. maddeleri; ebeveynlik görevine yönelik ilgi alt ölçeği 14. ve 15. maddeleri; ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum alt ölçeği ise 5, 6, 7, 9, 12, 13 ve 16. maddeleri içermektedir. Bu maddelerden 3, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15 ve 16. maddeler ters kodlanmaktadır (Akt. Seçer ve diğer., 2008).

Ölçek, anne-babaların çocukları ile ilgili deneyimlerini dikkate alarak kendilerini değerlendirmeleri ve ebeveynliğe yönelik tutumlarını yansıtma süreçlerini içermektedir. Ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin tutumlar anne-babalar tarafından; “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” kategorilerinden birisi işaretlenerek belirtilmektedir. Katılımcılar ölçekte yer alan maddelere 1-5 arası puan vermektedir. Yüksek puanlar anne-babalığa yönelik tutumun olumlu olduğunu, düşük puanlar ise olumsuz olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için faktör analizi (Principal Component Analysis) yapılmıştır. Ölçeğin 3 faktörü ölçmeye yönelik toplam varyansı açıklama oranı %55.09, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ise 0.88'dir.

Araştırma kapsamında annelere uygulanan ölçekte Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı; ebeveynlik görevine ilişkin yeterlilik algısı alt ölçeği için .80; ebeveynlik görevine yönelik ilgi alt ölçeği için .82, ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum alt ölçeği için .87 ve toplam puan için .89'dur.

Babalara uygulanan ölçekte Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı; ebeveynlik görevine ilişkin yeterlilik algısı alt ölçeği için .86; ebeveynlik görevine yönelik ilgi alt ölçeği için .83, ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum alt ölçeği için .85 ve toplam puan için .88'dir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizinde; çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanlarının ve anne-babaların ebeveyn özyeterlik algısının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için ilişkisiz örneklem için t-testi kullanılmıştır.

Çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanlarının ve anne-babaların ebeveyn özyeterliği algısının; anne-babaların eğitim düzeyine, mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Eğer fark varsa, farkın söz konusu değişkenler içinde hangi grup lehine olduğunu belirlemek için Post Hoc tekniklerden Tukey ve LSD analizleri uygulanmıştır.

Anne-babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algısı, ebeveynlik görevine yönelik ilgi ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum değişkenlerinin çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını belirlemek için de basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analizler SPSS 15.00 paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, alt problemlere paralel olarak çalışmanın bulguları tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1.

4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık ve Kaygı Puanları İle Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Sosyal Yetkinlik	Kız	110	48,60	8,95	225	2,29	,023
	Erkek	117	45,66	10,24			
Saldırganlık	Kız	110	17,80	6,65	225	,866	,387
	Erkek	117	18,64	7,73			
Kaygı	Kız	110	20,08	9,42	225	,596	,552
	Erkek	117	19,37	8,41			

Çocukların sosyal yetkinlik puanları cinsiyetlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(225)=2,29, p<,05]. Kızların sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =48,60), erkeklere (\bar{X} =45,66) göre daha yüksektir. Buna karşılık çocukların saldırganlık [t(225)=,866, p>,05] ve kaygı [t(225)=,596, p>,05] puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermemiştir.

Tablo 2.

4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık ve Kaygı Puanları İle Anne-Babalarının Eğitim Durumlarına Göre İlişkili Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	Değişkenler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark*
Sosyal Yetkinlik	Anne Eğitim Durumu	Gruplararası	793,437	3	264,479	2,863	,038	1-3
		Gruplariçi	20596,801	223	92,362			1-4
		Toplam	21390,238	226				
	Baba Eğitim Durumu	Gruplararası	1104,829	3	368,276	4,049	,008	
		Gruplariçi	20285,409	223	90,966			1-4
		Toplam	21390,238	226				
Saldırganlık	Anne Eğitim Durumu	Gruplararası	464,103	3	154,701	3,041	,030	1-3
		Gruplariçi	11343,051	223	50,866			2-3
		Toplam	11807,154	226				2-4
	Baba Eğitim Durumu	Gruplararası	207,202	3	69,067	1,328	,266	
		Gruplariçi	11599,952	223	52,018			---
		Toplam	11807,154	226				
Kaygı	Anne Eğitim Durumu	Gruplararası	242,788	3	80,929	1,020	,385	
		Gruplariçi	17691,168	223	79,333			---
		Toplam	17933,956	226				
	Baba Eğitim Durumu	Gruplararası	406,159	3	135,386	1,722	,163	
		Gruplariçi	17527,797	223	78,600			---
		Toplam	17933,956	226				

*Fark sütunu, hangi gruplar arasında fark olduğunu göstermektedir. 1= İlkokul, 2=Ortaokul, 3=Lise, 4=Üniversite

Çocukların sosyal yetkinlik puanları, anne eğitim durumuna [F(3,223)=2,863, p<,05] göre farklılık göstermektedir. LSD testi sonuçlarına göre, lise mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =48,69), ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =45,35) daha yüksektir. Üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =49,97) da ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik (\bar{X} =45,35) puanlarından daha yüksektir. Çocukların sosyal yetkinlik puanları, baba eğitim durumuna [F(3,223)=4,049, p<,01] göre de farklılık göstermektedir. Tukey testi sonucuna göre, üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =50,78), ilkokul mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =44,31) daha yüksektir. Sonuç olarak üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukların saldırganlık puanları da anne eğitim durumuna [F(3,223)=3,041, p<,05] göre farklılaşmaktadır. LSD testi sonucuna göre, ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları (\bar{X} =19,09), lise mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına (\bar{X} =16,58) göre daha yüksektir. Ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları (\bar{X} =20,19) ise lise mezunu olan annelerin çocuklarının (\bar{X} =16,58) ve üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına (\bar{X} =16,88) göre daha yüksektir. Buna karşılık çocukların saldırganlık puanları baba eğitim durumuna [F(3,223)=1,328, p>,01] göre ve çocukların kaygı puanları anne [F(3,223)=1,020, p>,01] ve babaların [F(3,223)=1,722, p>,01] eğitim durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 3.

4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık ve Kaygı Puanları İle Anne-Babalarının Mesleğine Göre İlişkili Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark*	
Sosyal Yetkinlik	Anne Meslek	Gruplararası	1129,922	3	376,641	4,146	,007	
		Gruplarıçi	20260,316	223	90,853			
		Toplam	21390,238	226				
	Baba Meslek	Gruplararası	1930,838	4	482,709	5,507	,000	1-2
		Gruplarıçi	19459,400	222	87,655			1-4
		Toplam	21390,238	226				2-3
Saldırganlık	Anne Meslek	Gruplararası	161,478	3	53,826	1,031	,380	
		Gruplarıçi	11645,676	223	52,223			---
		Toplam	11807,154	226				
	Baba Meslek	Gruplararası	420,823	4	105,206	2,051	,088	
		Gruplarıçi	11386,331	222	51,290			---
		Toplam	11807,154	226				
Kaygı	Anne Meslek	Gruplararası	371,677	3	123,892	1,573	,197	
		Gruplarıçi	17562,279	223	78,755			---
		Toplam	17933,956	226				
	Baba Meslek	Gruplararası	283,663	4	70,916	,892	,470	
		Gruplarıçi	17650,293	222	79,506			---
		Toplam	17933,956	226				

*Fark sütunu, hangi gruplar arasında fark olduğunu göstermektedir. 1=Ev Hanımı/Çalışmıyor, 2=Memur, 3=İşçi, 4=Serbest Meslek, 5=Emekli

Çocukların sosyal yetkinlik puanları, anne mesleğine [F(3,223)=4,146, p<,01] ve baba mesleğine [F(4,222)=5,507, p<,01] göre farklılık göstermektedir. Tukey testi sonucuna göre, memur mesleğine sahip annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =52,73), işçi mesleğine sahip annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =43,06) daha yüksektir. Sonuç olarak memur annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine elde edilen sonuçlara göre, memur mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =51,56), çalışmayan babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =32,66) daha yüksektir. Serbest mesleğe sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =47,97), çalışmayan babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =32,66) daha yüksektir. Memur mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları (\bar{X} =51,56), işçi mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından (\bar{X} =45,40) daha yüksektir. Tabloya göre, çocukların saldırganlık puanları anne [F(3,223)=1,031, p>,01] ve babalarının [F(4,222)=2,051, p>,01] mesleğine göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca çocukların kaygı puanları anne [F(3,223)=1,573, p>,01] ve babalarının [F(4,222)=,892, p>,01] mesleğine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.
Anne-Babaların Ebeveyn Özyeterliği Algısı İle Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Annelerin Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Kız	110	60,75	6,99	225	,851	,396
	Erkek	117	59,94	7,40			
Babaların Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Kız	110	60,71	6,80	225	,819	,413
	Erkek	117	59,95	7,16			

Annelerin ebeveyn özyeterliği algıları [$t(225)=,851$, $p>,05$] ve babaların ebeveyn özyeterliği algıları [$t(225)=,819$, $p>,05$] çocuklarının cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.
Anne ve Babaların Ebeveyn Özyeterliği Algısı İle Eğitim Durumlarına Göre İlişkili Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	
Eğitim Durumu	Annelerin Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Gruplararası	323,443	3	107,814	2,108	,100
		Gruplarıçi	11405,112	223	51,144		
		Toplam	11728,555	226			
Eğitim Durumu	Babaların Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Gruplararası	351,601	3	117,200	2,447	,065
		Gruplarıçi	10682,276	223	47,903		
		Toplam	11033,877	226			

Anne [$F(3,223)=2,108$, $p>,01$] ve babaların [$F(3,223)=2,447$, $p>,01$] ebeveyn özyeterliği algıları, eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 6.
Anne ve Babaların Ebeveyn Özyeterliği Algısı İle Mesleğine Göre İlişkili Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark*	
Meslek	Annelerin Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Gruplararası	443,775	3	147,925	2,923	,035	2-4
		Gruplarıçi	11284,780	223	50,604			
		Toplam	11728,555	226				
	Babaların Ebeveyn Özyeterlik Algısı	Gruplararası	179,551	4	44,888	,918	,454	---
		Gruplarıçi	10854,326	222	48,893			
		Toplam	11033,877	226				

*Fark sütunu, hangi gruplar arasında fark olduğunu göstermektedir. 1=Ev Hanımı/Çalışmıyor, 2=Memur, 3=İşçi, 4=Serbest Meslek, 5=Emekli

Annelerin ebeveyn özyeterliği algıları, mesleklerine göre farklılık göstermektedir [F(3,223)=2,923, p<,05]. Tukey testi sonucuna göre, memur mesleğine sahip annelerin (\bar{X} =62,68) ebeveyn özyeterliği algıları, serbest mesleğe sahip annelerin (\bar{X} =56,26) ebeveyn özyeterliği algılarından daha yüksektir. Sonuç olarak, memur anneler daha yüksek ebeveyn özyeterliği algılarına sahiptirler. Buna karşılık babaların ebeveyn özyeterliği algıları [F(4,222)=,918, p>,01] mesleklerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 7.

Annelerin Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Alguları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p
Yeterlik Algısı	,175	,188	,062	,931	,353
Sosyal Yetkinlik					
R=,062 R ² =,004 F(1,225)=,867					
İlgi	,098	,354	,018	,277	,782
Sosyal Yetkinlik					
R=,018 R ² =,000 F(1,225)=,076					
Doyum	,356	,159	,148	2,243	,026
Sosyal Yetkinlik					
R=,148 R ² =,022 F(1,225)=5,032					

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları (β =,062, p>,05) ve ebeveynlik görevine yönelik ilgileri (β =,018, p>,05), çocukların sosyal yetkinlik puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır. Buna karşın annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik puanlarını (β =,148, p<,05) istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamaktadır. Annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların sosyal yetkinlik puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %02'sini açıklamaktadır.

Tablo 8.

Annelerin Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Alguları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Saldırganlık Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	T	p
Yeterlik					
Algısı	-,109	,140	-,052	-,781	,436
Saldırganlık					
R=0,52 R ² =,003 F(1,225)=,610					
İlgi	,140	,263	,035	,532	,595
Saldırganlık					
R=0,35 R ² =,001 F(1,225)=,283					
Doyum	-,116	,119	-,065	-,979	,329
Saldırganlık					
R=,065 R ² =,004 F(1,225)=,959					

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ($\beta=-,052$, $p>.05$), ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ($\beta=,035$, $p>.05$) ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum ($\beta=-,065$, $p>.05$) çocukların saldırganlık puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Tablo 9.

Annelerin Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Algıları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Kaygı Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	B	T	p
Yeterlik					
Algısı	-,013	,173	-,005	-,073	,942
Kaygı					
R=,005 R ² =,000 F(1,225)=,005					
İlgi					
Kaygı	-,305	,323	-,063	-,944	,346
R=,063 R ² =,004 F(1,225)=,891					
Doyum					
Kaygı	-,265	,146	-,120	-1,818	,070
R=,120 R ² =,014 F(1,225)=3,306					

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ($\beta=-,005$, $p>.05$), ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ($\beta=-,063$, $p>.05$) ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum ($\beta=-,120$, $p>.05$) çocukların kaygı puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Tablo 10.

Babaların Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Algıları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	T	p
Yeterlik Algısı					
Sosyal	,079	,170	,031	,464	,643
Yetkinlik					
R=,031 R ² =,001 F(1,225)=,215					
İlgi					
Sosyal	-,166	,372	-,030	-,446	,656
Yetkinlik					
R=,030 R ² =,001 F(1,225)=,199					
Doyum					
Sosyal	,062	,167	,025	,373	,710
Yetkinlik					
R=,025 R ² =,001 F(1,225)=,139					

Babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ($\beta=,031$, $p>.05$), ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ($\beta=,030$, $p>.05$) ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum

($\beta=,025$, $p>.05$) çocukların sosyal yetkinlik puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Tablo 11.

Babaların Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Alguları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Saldırganlık Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	T	p
Yeterlik Algısı	-,085	,126	-,045	-,673	,502
Saldırganlık					
R=,045 R ² =,002 F(1,225)=,452					
İlgi Saldırganlık	-,075	,276	-,018	-,272	,786
R=,018 R ² =,000 F(1,225)=,074					
Doyum Saldırganlık	-,141	,123	-,076	-1,141	,255
R=,076 R ² =,006 F(1,225)=1,303					

Babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ($\beta=,045$, $p>.05$), ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ($\beta=,018$, $p>.05$) ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum ($\beta=,076$, $p>.05$) çocukların saldırganlık puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Tablo 12.

Babaların Ebeveynlik Görevine İlişkin Yeterlik Alguları, Ebeveynlik Görevine Yönelik İlgileri ve Ebeveynlik Görevinden Sağladıkları Doyumun; 4-5 Yaş Çocuklarının Kaygı Puanlarını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
Yeterlik Kaygı	-,061	,155	-,026	-,391	,696
R=,026 R ² =,001 F(1,225)=,153					
İlgi Kaygı	-,282	,340	-,055	-,828	,409
R=,055 R ² =,003 F(1,225)=,685					
Doyum Kaygı	-,101	,152	-,044	-,664	,507
R=,044 R ² =,002 F(1,225)=,441					

Babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ($\beta=,026$, $p>.05$), ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ($\beta=,055$, $p>.05$) ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum ($\beta=,044$, $p>.05$) çocukların kaygı puanlarını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamamaktadır.

4. TARTIŞMA

Araştırmanın sonuçlarına göre 4-5 yaş çocuklarının cinsiyete göre sosyal yetkinlik puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Kızların sosyal yetkinlik puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 4-5 yaş çocuklarının cinsiyete göre saldırganlık ve kaygı puanları incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanlarının cinsiyete göre farklılaşabileceği konusunda değişik sonuçlar içeren araştırmalar olduğu görülmektedir. Gülay (2008), okul öncesi dönem çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin dilsel değerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını gerçekleştirmek ve okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerini, çeşitli değişkenler (cinsiyet, anne tutumları, anne ve baba eğitim düzeyleri) açısından incelemek amacıyla bir doktora çalışması yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukların cinsiyetlerine bağlı olarak başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışları daha sık gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Bu sonuç, araştırmada kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre sosyal davranışlar açısından daha yetkin olabileceğini düşündürmektedir. Yine araştırmanın bulgusuna paralel olarak, Gülay'ın (2008) çalışmasının sonucunda da çocukların cinsiyetlerine bağlı olarak korkulu-kaygılı davranışları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Fagot ve Leve (1998), ebeveynlik ve çocuk değişkenleri boyutlarını incelemek amacıyla 82'si erkek, 74'ü kız olmak üzere toplam 156 çocuk ile bir çalışma yapmışlardır. Öğretmenler, 5 yaşındaki çocukların dışa vurulan davranışlarını değerlendirmişlerdir. Çalışmada, Patterson'ın Zorlama Teorisi testini kullanmışlardır. Erkek çocukların evde ve okulda problem davranışlar sergiledikleri, kızların ise bu davranışlarda bulunmadıkları ve zekâ testinde büyük oranla daha iyi performans gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular, kız ve erkek çocukları arasındaki biyolojik farklılıklara ve/veya toplumsal olarak cinsiyet rolü algısı ve bu algının cinsiyete göre çocuk eğitimi ve disiplininde cinsiyetler arasında farklılıklara yol açabileceğine dayandırılabilir.

Güngör ve Buluş (2010), 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeylerinin, kendilerine ve ebeveynlerine ait demografik özellikleri ile ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini, okul öncesi kurumlarına devam eden 379 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, ebeveynin algısına göre çocukların kaygı düzeylerinin cinsiyet ile ilişkisi incelendiğinde çocukların cinsiyetinin ebeveynlerinin onların kaygı düzeyi ile ilgili algısında anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, çalışmanın "çocukların saldırganlık ve kaygı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır" sonucunu destekler nitelikte görünmektedir.

Araştırmada çocukların sosyal yetkinlik puanları anne ve babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Elde edilen sonuçlara göre, lise mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları, ilkökul mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Üniversite mezunu

olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları da ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Yine elde edilen sonuçlara göre, üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları, ilkokul mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Sonuç olarak üniversite mezunu babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Eğitim seviyesi, bir çok araştırmaya göre ebeveynlik, sosyal beceri veya sosyal davranış değerlendirmesine etki etmektedir (Cousins ve diğer., 1993; Fox ve diğer., 1995). Bu araştırmaların sonuçları, eğitimin yükselmesi ile sosyal becerilerin gerçekleştirilme sıklığı arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Günindi (2008), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda, annelerin ve babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocukların sosyal uyum ve becerilerinin de yükseldiği bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Buna göre, eğitim alan annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha bilinçli olmaları, çocuklarıyla birlikte farklı etkinliklere katılmaları, aile katılım çalışmalarında aktif olarak görev almaları, eğitim alan babaların günümüzde geleneksel anlayıştan uzaklaşarak çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha bilinçli olmaları, çocukları ile etkinliklerde daha istekli olmaları ve onlarla daha çok zaman geçirmeleri, sonucu etkilemiş olabilir.

Araştırmada, anne eğitim durumuna göre çocukların saldırganlık puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları, lise mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına göre daha yüksektir. Ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları ise lise mezunu olan annelerin ve üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına göre daha yüksektir. Çocukların saldırganlık puanları baba eğitim durumuna göre farklılık göstermemiştir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmamızın sonucuna paralel olarak Gülay (2008), çalışmasının sonucunda babaların eğitim düzeyine bağlı olarak çocukların saldırganlıkları arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır.

Kanlıkılıçer (2005), 3- 6 yaş okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunlarını belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre, Kavgacı-Saldırgan Olmak, Endişeli-Ağlamaklı Olmak ve Aşırı Hareketli-Dikkatsiz Olmak alt boyutu puanının ve ölçek toplam puanının annenin eğitim düzeyi değişkenine göre, eğitim gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kadan (2010), okulöncesi dönem çocuklarda (4-6 yaş) saldırganlık davranışını etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Toplam 152 anne ve babadan veriler

toplantmıştır. Araştırmanın sonucunda anne-babanın eğitim durumuna göre, eğitim seviyeleri düştükçe gerek fiziksel gerekse sözel saldırganlığın arttığı bulunmuştur. Bu bulgu, çalışmanın anneler ile ilgili olan sonucunu desteklerken, babalar ile ilgili olan sonucunu desteklememektedir. Babaların eğitim durumlarının çocuklarının saldırganlık puanları üzerinde bir farklılığa yol açmaması, örneklem grubundaki çocukların saldırganlık puanlarını etkileyen farklı değişkenlerin (baba-çocuk iletişimi, anne-baba ilişkisi v.b.) olabileceğini düşündürmektedir.

Konu ile ilgili alan yazına bakıldığında, ahlaki içselleştirme ve benlik denetimini olumsuz etkileyen anne-babalık davranışları (sevginin geri çekilmesi, güce başvurma tehdidi, olumsuz yorumlar ve duygular, fiziksel ceza, tutarsız disiplin vb.) saldırganlıkla bağlantılı bulunmaktadır (Berk, 2013). Anne babaların bu tür davranışlarının çoğu, çocukların hem fiziksel hem de sözel saldırganlık göstermelerine neden olabilir. Bunun yanında anne-babaların, çocuklar üzerinde yetersiz gözetime sahip olmaları, çocuklarının onlara olumsuz model olabilecek arkadaşlarıyla ilişkilerine ve ev dışı etkinlikleri üzerinde kontrol sahibi olmalarına engel olabilecektir. Böylece çocuklar, aile dışında saldırgan davranışlar öğrenip sergileme konusunda risk altında olacaklardır. Anne-babaların söz konusu davranışları gösterme sıklıkları, eğitim düzeyleri ile doğru orantılıdır denilebilir. Nitekim eğitim seviyesi yükseldikçe, ne olursa olsun çocuğun sevgiden yoksun bırakılmaması gerektiği bilinci, problemlere çözüm odaklı yaklaşma eğilimi, empatik davranma, iletişimde ben dili kullanma ve çocuk yetiştirme konusunda tutarlı tutumlar sergileme davranışı artacaktır. Buna bağlı olarak annelerin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarının saldırganlık davranışları azalacaktır yorumu yapılabilir.

Araştırmada çocukların kaygı puanları anne-baba eğitim durumuna göre incelenmiş ve farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu konu ile ilgili farklı sonuçlar gösteren araştırmalar mevcuttur. Varol (1990) anne-babaların eğitim durumu ile çocukların kaygı düzeyleri arasında önemli bir farkın olmadığını belirlemiştir. Gülay (2008), yaptığı çalışmanın sonucunda anne-babaların eğitim düzeylerine bağlı olarak, çocukların korkulu-kaygılı davranışları arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Bu iki bulgu, araştırmamızı desteklemektedir.

Bu araştırmanın sonucundan farklı olarak Gümüş (1997) ise, anne-baba eğitim durumu ile çocukların sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu, anne-babası yükseköğretim mezunu olan çocukların kaygı düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir.

Ebeveynlerin eğitim durumlarının çocuklarının kaygı puanları üzerinde bir etkisinin olmaması, çocukların kaygılarını etkileyebilecek farklı değişkenlerin (kardeş ilişkileri, akran ilişkileri, mizaç, öğretmen-çocuk ilişkisi v.b.) olabileceğini düşündürmektedir.

Çocukların anne-baba mesleğine göre sosyal yetkinlik puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, memur mesleğine sahip annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanları, işçi mesleğine sahip annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Sonuç olarak memur annelerin çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine elde edilen sonuçlara göre, memur mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal

yetkinlik puanları, çalışmayan babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Serbest mesleğe sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları, çalışmayan babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir. Memur mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanları, işçi mesleğine sahip babaların çocuklarının sosyal yetkinlik puanlarından daha yüksektir.

Anne-babaların meslekleri, aile hayatlarında büyük öneme sahiptir. Nitekim işinde sorun yaşayan, sürekli stresli iş ortamında bulunan ebeveynler, günlük hayatlarında da kaygı ve stres yaşayacaklardır ve bu durum eve gittiklerinde ailelerine de yansiyacaktır (Varol, 1990). İşten yorgun ve stresli gelen bir anne-babadan, çocuğuna sevecen yaklaşmasını, onun isteklerini karşılmasını ve hatalarına karşı daha anlayışlı davranmasını beklemek zor olabilmektedir. Özellikle babaların aile hayatında ekonomik yükü daha fazla üstlendikleri düşünüldüğünde, bir iş sahibi olmayan babaların çok daha fazla stresli ve kaygılı olması beklenmektedir. Dolayısıyla çalışmayan babaların, işsizliğe karşı olan tepkisini eşinden, özellikle de çocuğundan çıkarma ihtimali yüksek olabilecektir.

Bütün bunların bir sonucu olarak, anne ve babaların çocukları ile geçirecekleri nitelikli zaman azalacak, aile içi sosyal ilişkiler zarar görecektir ve ebeveynler çocuklarına iyi birer örnek olmaktan ve onlar için etkili sosyal ortamlar oluşturmaktan uzaklaşacaklardır. Buna paralel olarak, sosyal ilişkilerinin temelini ailede atan çocuk, bu ortamdan sağlıklı bir şekilde yararlanamadığı için sosyal becerilerini geliştiremeyecek ve sosyal yetkinliğe ulaşması zorlaşacaktır. Araştırmanın bulguları da bu sonuçları destekler niteliktedir.

Çalışmada anne-baba mesleğine göre çocukların saldırganlık ve kaygı puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür.

Terzi (2009), anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada 5-6 yaş grubundan 288 kız, 354 erkek olmak üzere toplam 642 çocuk ile ilgili veriler, 51 öğretmen aracılığı ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda babanın mesleki durumu ile çocuklarda uyum sorunları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal uyum gösteren çocukların saldırganlık davranışı göstermedikleri ve kaygı yaşamadıkları düşünüldüğünde, bu bulgu araştırmamızın sonucunu desteklemektedir.

Varol (1990) baba mesleği işçi, çiftçi, esnaf olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin baba mesleği memur, subay ile serbest meslek olanlara göre yüksek olduğunu belirlemiştir. Anne mesleğine göre ise anne mesleği ev hanımı, işçi, esnaf olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin, anne mesleği serbest meslek olanlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu sonuç, sürekli stresli ortamda çalışan ebeveynlerin gün boyu gergin ve sinirli olabilecekleri ve bunu eve geldiklerinde istemeden de olsa çocuğuna yansıtabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Bu bulgu araştırmamızın bulgusunu desteklemektedir. Bunun nedeni, mesleklerin günümüzde insanların hayatlarına olan etkilerindeki değişiklikler, mesleği ne olursa olsun anne-babanın çocuk gelişimi ve bakımı konusundaki tutumları olabilir.

Annelerin ebeveyn özyeterliği algıları ve babaların ebeveyn özyeterliği algıları çocuklarının cinsiyetine göre incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmalarda ebeveyn özyeterliği; ebeveynlerin ebeveyn rollerini bilgili ve yeterli olarak yerine getirmelerine dair beklentilerinin derecesi, çocuklarının davranış ve gelişimleri üzerinde olumlu etki bırakabilmeye dair algıları, kendilerini ebeveynlik rollerinde yeterli görme dereceleri gibi farklı şekillerde tanımlanmıştır (Aksoy ve Diken, 2009). Özyeterliğin anne babalık becerilerinde anne babanın bakım kalitesi ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Yüksek ebeveyn özyeterliğiyle duyarlı, uyarıcı, cezalandırıcı olmayan bakım sağlama ve etkin ebeveynlik yönelimi gibi belirli uyumsal ebeveynlik becerileri arasında ilişki olduğu gösterilmiştir. Bununla birlikte yüksek ebeveyn özyeterliğinin, çevreden gelen talepler karşısında yeterlik, sorun yaratan zorlu durumlara karşı koyabilme, stres karşısında daha az olumsuz duygular yaşama ve sorunla karşılaşıldığında sebat göstermeyle ilgili öngörü sağladığı belirtilmiştir. Buna karşın düşük ebeveyn özyeterliğinin, annelik depresyonu, çocuklarda var olan problemler, davranışlar, çocuğun anne tarafından sorunlu olarak algılanması ve ebeveynlik rollerinde etkin olmayan baş etme stratejileriyle ilişkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca düşük ebeveyn özyeterliğiyle kendinden kuşku duyma, zorluklarla karşılaşıldığında yüksek düzeyde anksiyete yaşama, bir görev sonunda başarıdan çok başarısızlık durumunda kendini sorumlu görme, sorunları tehdit olarak yorumlama ve zorlu görevlerden kaçma ile ilişkili olduğu ve bu bireylerin erken çocukluk döneminde sağlayacakları ebeveynliğin düzeyinin ön görülemez olacağı bildirilmektedir (Kuşku, 2011).

Özyeterliği yüksek anne ve babalar çocukları ile ilgili bir sorunla karşılaştıklarında korku ve kaygı yaşamamaktadırlar. Aksine çözüme odaklı bir tavır sergilemektedirler. Çocuklarının gelişimini desteklemek için daha fazla çaba sarf ederler. Çocuklarına karşı kötü davranışlarda bulunmazlar, daha çok eğitim programlarına katılırlar. Bütün bu sonuçlar yüksek özyeterlik algısından kaynaklanmaktadır ve anne-babaların bütün çocuklarına karşı aynı tavrı sergilemeleri beklenmektedir. Nitekim anne-babalar çocukları arasında cinsiyet ayrımı yapmamalı, ebeveynlik rolü konusunda her iki cinsiyetteki çocuklarına karşı aynı sorumluluğu üstlenmelidirler. Araştırmamızın sonucu da bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçlarına göre anne ve babaların ebeveyn özyeterliği algıları, eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Anne-babaların çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırabilmeleri, kendi kendisini denetleyen, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen ve girişimci bireyler olmalarını sağlayabilmeleri, öncelikle onları tanımaları, anlamaları ve onlarla sağlıklı bir iletişim kurmalarıyla mümkündür (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010). Bir çocuğu iyi yetiştirmek için her anne-babanın, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceri düzeyine sahip olması gerekmektedir.

Çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda donanımlı olmak, çocuğa yeterli ilgi ve desteği göstermek, çocuğun fiziksel, bilişsel, dil, sosyal-duygusal bütün gelişim alanlarında büyük etkiye sahip olduğunu bilmek ve bu doğrultuda hareket etmek, ebeveyn

özyeterliği ile ilgili durumlardır. Ailede anne-baba, çocuğa beslenme, barınma, korunma ve öğrenme için değişik imkânlar sağlar (Çağdaş ve Seçer, 2010). Anne-babanın bütün bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için, ebeveynliğe yönelik yüksek özyeterlik algısına sahip olmalarını gerekmektedir.

Bu bağlamda ebeveynlerin yüksek özyeterlik algısına sahip olmaları ile çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda donanımlı olmaları karşılıklı etkileşim halindedir ve her ikisi de yüksek eğitim düzeyi gerektirir denilebilir. Araştırmamızın sonucunda ebeveyn özyeterliği algısının, anne-babaların eğitim düzeylerine göre farklılık göstermemesinin sebebi, eğitim düzeyi ne olursa olsun ebeveynlerin farklı yollarla çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri olabilir. Öyle ki günümüzde, ebeveynlere yönelik anne-baba eğitim programları yaygın bir şekilde uygulanmakta, okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımlı etkinliklere ve aile eğitimlerine yer verilmektedir. Bunun yanında gerek televizyon gerekse kitap, dergi vb. basın-yayın organları aracılığıyla ailelere hizmet sunulmaktadır. Ayrıca, günümüzde babalar geleneksel anlayıştan uzaklaşarak çocuk bakımı konusunda sorumluluğu eşleri ile paylaşmakta, böylece eşlerinin yükünü azaltarak onların kendilerini daha yeterli hissetmelerine katkı sağlamanın yanında, kendileri de aile içinde baba olarak etkin bir rol almaktadırlar.

Mesleklerine göre annelerin ebeveyn özyeterliği algıları incelendiğinde anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, memur mesleğine sahip annelerin ebeveyn özyeterliği algıları, serbest mesleğe sahip annelerin ebeveyn özyeterliği algılarından daha yüksektir. Sonuç olarak, memur anneler daha yüksek ebeveyn özyeterliği algılarına sahiptirler. Buna karşılık babaların ebeveyn özyeterliği algıları mesleklerine göre farklılık göstermemiştir.

Jackson ve Scheines (2005), düzenli bir işi olan annelerin, işi olmayan annelere göre daha yüksek özyeterlik algısına sahip olduklarını dile getirmiştir. Poyraz (2007), babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara'nın Çankaya ve Mamak ilçelerindeki 12 ilköğretim okulunun 389 anasınıfı öğrencisinin babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; babaların babalık rolü algısında, babaların mesleklerine göre anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu araştırmaların sonuçları, araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları ve ebeveynlik görevine yönelik ilgileri, çocukların sosyal yetkinlik puanlarını yordamamaktadır. Buna karşın annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik puanlarını yordamaktadır. Annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların sosyal yetkinlik puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %02'sini açıklamaktadır.

Annelerin ebeveyn özyeterliği algısı ile çocukların sosyal yetkinlik puanları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların olmaması nedeniyle araştırma bulgusunu destekleyen ya da desteklemeyen bulguları sunmak zorlaşabilmektedir. Ancak annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının ve çocuklarına karşı yaklaşımlarının, ebeveyn özyeterliği algısı ile karşılıklı etkileşim içinde olduğu düşünülerek söz konusu değişkenler ile ilgili yapılan araştırmalar değerlendirilebilir.

Aile, çocuğun kişilik yapısının temellerinin atıldığı ve gelişimsel açıdan önemli dönemlerin yaşandığı bir ortamdır. Özellikle Psikanalitik Yaklaşım'da, çocuğun yakın çevresindekilerle ilk yıllardaki ilişki ve etkileşimlerinin niteliğinin, onun kişilik gelişimine önemli katkılar sağlayabildiği vurgulanmıştır. Anne-babanın çocuk üzerindeki etkisi sadece kişilik yapısının şekillenmesinde değil, ilerdeki yıllarda çocuğun eğitim yaşantısı, meslek seçimi gibi birçok alanda da kendini göstermektedir. Bu durum anne-babanın çocuk üzerindeki önemini açıkça ortaya koymaktadır (Düzgün, 2006). Nitekim uyumlu ve özgür bir aile ortamı içinde, tutarlı ve sağlıklı ilişkilerle yetişen çocuklar, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir. Kendi kendine yetmeyi, kendinden hoşnut olmayı, kendine saygı duymayı öğrenir. Aileleri ile olumsuz ilişki kuran çocuklar ise suskun, içe kapanık, güvensiz ya da saldırgan olabilmektedirler. Anne-baba-çocuk arasındaki ilişki çocuğun gelecekteki sosyal ilişkilerinin de temeli olacaktır (Ayyıldız, 2005).

Eisenberg (1998), ebeveynlerin çocuklarının olumsuz davranışlarına karşı tepkileri ile çocuklarının sosyal yeterliliği ve rahatlatma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada, çocukların sosyal becerileri, popüleriteleri, baş etme becerileri ve bir bebeği rahatlatma sırasındaki kalite ve miktar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma verilerinden, annenin probleme odaklı davranışlarının çocuğun sosyal davranışları ve baş etme becerisi ile pozitif olarak ilişkili olduğu, ancak annenin önemsememe davranışlarının daha düşük derecede sosyal yeterlilik ve daha yüksek derecede baş etmeyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Annelerin çocuklarının olumsuz davranışlarına verecekleri tepkinin çeşidi ve derecesi, ebeveynlik görevinden sağlayacakları doyum ile doğru orantılı olarak değerlendirilebilir. Nitekim ebeveynliği ile ilgili yeterli doyum düzeyine ulaşmış bir annenin, çocuğunun olumsuz davranışlarına vereceği tepkiler daha yapıcı ve tutarlı olacaktır. Yani anne çocuğuna değil, çocuğunun yanlış davranışına tepki verecektir. Bunun sonucunda anne ile çocuk arasında sağlıklı bir iletişim kurulacak, çocuk tepkinin kendisine değil yanlış davranışına yönelik olduğunu anlayacaktır. Bu da çocuğun olumlu sosyal davranışlar kazanmasına yardımcı olacak ve sosyal açıdan yetkinliğe ulaşmasını destekleyecektir.

Anthony ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan ebeveyn stresi ile okul öncesi öğrencilerinin öğretmen tarafından değerlendirilen sosyal yeterlikleri ve davranış problemleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, ebeveynlerin stres düzeyleriyle okul öncesi dönemdeki çocukların problem davranışları arasında doğrudan ilişki olduğu gösterilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre yüksek stres düzeyi rapor eden ebeveynlerin daha katı disiplin uyguladığı, çocuklarından beklentilerinin daha düşük olduğu ve daha az çocuk bakımı davranışı sergiledikleri görülmüş ve anne babaların uyguladığı katı disiplin ile çocuğun sosyal yeterliklerinin düşük olması arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (Akt., Aksoy ve Diken, 2009). Anne-babaların ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum arttıkça, çocuk bakımı davranışları da artar. Ebeveynlerin çocuk bakımı davranışları arttıkça çocukların sosyal yetkinlik düzeyleri de artış gösterir. Bu bağlamda söz konusu araştırmaların sonuçları, bulgumuzla paralellik göstermektedir.

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların saldırganlık puanlarını yordamamaktadır.

Alan yazında söz konusu değişkenlerle ilgili çalışmaların mevcut olmaması nedeniyle bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmaları sunmak zorlaşmaktadır. Ancak çocukların davranış problemlerinin, annelerle ilgili söz konusu değişkenleri etkileme durumu ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Coleman'ın (1998) çalışmasında, düşük ebeveyn özyeterliliğinin, çocuklarda var olan problem davranışlar, çocuğun anne tarafından sorunlu olarak algılanması ve ebeveynlik rollerinde etkin olmayan baş etme stratejileriyle ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Bir başka araştırmada (Weaver ve diğerleri, 2008, Akt. Aksoy ve Diken, 2009), düşük ebeveyn öz yeterliliğiyle kendinden kuşku duyma, zorluklarla karşılaşıldığında yüksek düzeyde kaygı yaşama, bir görev sonunda başarıdan çok başarısızlık durumunda kendini sorumlu görme, sorunları tehdit olarak yorumlama ve zorlu görevlerden kaçma ile ilişkili olduğu ve bu bireylerin erken çocukluk döneminde sağlayacakları ebeveynliğin düzeyinin ön görülemez olacağı bildirilmektedir.

Yapılan araştırmalar, ebeveyn özyeterlilik algısı yüksek olan bireylerin çocukları ile daha sağlıklı iletişim kurduklarını, çocuklarının bakımı ile ilgili kalitenin yükseldiğini ortaya koymaktadır (Glaser, 2000, Akt. Aksoy ve Diken, 2009). Araştırmanın, annelerin ebeveyn özyeterlilik algısının çocukların saldırganlık puanlarını yordamadığı sonucu, örnekleme alınan çocukların saldırganlık puanları üzerinde annelerin ebeveyn öz yeterliliğinden öte farklı değişkenlerin (sınıf yönetimi, anne-baba-çocuk iletişimi, kardeş ilişkileri, akran reddi, akran şiddetine maruz kalma v.b.) etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların kaygı puanlarını yordamamaktadır.

Yapılan alan yazın taramalarında bu çalışmanın, konu ve örneklem birlikte düşünüldüğünde, orijinal bir çalışma olduğu söylenebilir. Bu nedenle konu ile ilgili yapılmış araştırmaların bulunması da zorlaşabilmektedir.

İnsan hayatının en hızlı gelişen yılları çocukluk yıllarıdır. Bu dönemde çocuk çevresini tanımaya ve çevresindeki ilişkileri kendince anlamlandırmaya çalışır. Bu gelişim süreci içinde çocuğun içinde bulunduğu çevresel koşullara göre kaygı düzeyi de şekillenir. Kaygı duygusu anne-babasının, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının davranışlarına göre artar veya azalır.

Kaygı, kökenini çocukluk yıllarından almaktadır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Bebek, anne karnında sağlıklı ve güvenli bir ortamdadır ve anne ile her anlamda ortak bir hayatı paylaşmaktadır. Dünyaya geldiğinde de annesinden ayrılmak istememesi ve bunu ağlayarak ifade etmesi, çocuğun yaşadığı ilk kaygıdır. Okulla ilgili olumsuzluklar, kardeş doğumu, bir yakının ölümü, çocuğun anne ya da babasının uzun süre evden ayrı kalması, anne-çocuk ilişkisinde karşılıklı bağımlılık gibi konular, çocukların kaygı yaşamalarına neden olabilir (Erermiş, 2009). Bunun yanında anne-babaların çocuklarına karşı tutumları, reddedici ve küçük düşürücü yaklaşımları, anne-baba arasındaki uyumsuzluklar da çocukta kaygının oluşmasına neden olabilmektedir. Araştırmada,

annelerin ebeveyn özyeterlik algısının çocukların kaygı puanlarını yordamadığı sonucu, örnekleme alınan çocukların kaygı puanları üzerinde annelerin ebeveyn öz yeterliğinden öte farklı değişkenlerin (akran ilişkileri, anne-baba-çocuk iletişimi, v.b.) etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamamaktadır.

Türkiye’de küçük çocukların sosyal gelişimleri ile babaların öz yeterlik algısını inceleyen araştırmalar da son derece azdır. Bu durum, çalışmanın orijinalliğini destekler niteliktedir.

Gülây (2011b) 5-6 yaş grubundaki anaokulu öğrencilerinin akran ilişkilerini ve ebeveyn kabul ret düzeylerini karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu Denizli ilinde yaşayan 150 çocuk ve aileleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda babaların kabul ret düzeyinin 5-6 yaş çocuklarının saldırganlık, olumlu sosyal davranış, dışlanma ve hiperaktivitelerini yordamadığı saptanmıştır. Ebeveyn özyeterlik algısının ebeveyn kabul reddi ile etkileşim halinde olduğu düşünüldüğünde bu bulgu, araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Öyle ki, ebeveynlik ile ilgili yüksek düzeyde özyeterlik algısına sahip bireylerin çocuklarını kabul düzeyleri de yüksek olacaktır. Yine aynı mantıkla düşük ebeveyn özyeterlik algısına sahip bireylerin çocuklarını kabul düzeyleri de düşük (red düzeyleri yüksek) olacaktır.

Anne-babalık becerileri ve çocuk gelişimi ile ilgili yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Çok sayıda yayımlanmış araştırma (Harris, 1998, Akt. Berk, 2013), anne-babaların çocukların gelişiminde yalnızca küçük oyuncular oldukları sonucuna varmaktadır. Diğer bir deyişle, etkilerinin çocukların genetik yapılarının ve akran kültürünün etkileri tarafından gölgede bırakıldığı kanısında birleşmektedir. Bu görüşler, büyük ölçüde, aynı ailede yetişen kardeşlerin anne-baba değerlendirmesi mizaç açısından birbirlerine çok az benzediklerini gösteren kanıtlar üzerine temellenmiştir. Bu bulgular, ana-babalığın yalnızca çocukların genetik eğilimlerine bir tepki olduğu ve çocukları önemli herhangi bir biçimde değiştirmede anlamında yorumlanmaktadır. İlişkili bir görüşe göre de, çocuk ve ergenler arkadaşlarına kardeşlerine olduğundan daha fazla benzerler. Dolayısıyla çocukların davranışlarını etkilemede akranlar, anne-babalardan daha güçlü olmalıdırlar (Berk, 2013).

Bazı araştırmalar da tek etki olmamakla birlikte, anne-babaların çocuk gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Bunun yanında ana-babalığın farklı çocuklar üzerinde farklı etkilerinin olduğu da belirtilmektedir. Berk’in (2013) bildirdiğine göre, anne-babalıkla çocukların gelişimi arasında zayıf ilişkiler bulunduğu, bunlar her zaman anne-babalığın zayıf etkisinden kaynaklanmamaktadır. Gerçekte, bazı çocuk yetiştirme uygulamaları farklı çocukları farklı biçimlerde etkilemektedir. Bunun yanında bazı anne-babalık etkilerinin kolayca ölçülemeyeceği de belirtilmektedir.

Anne-babaların çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırabilmeleri, kendi kendisini denetleyen, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen ve girişimci

bireyler olmalarını sağlayabilmeleri, öncelikle onları tanımaları, anlamaları ve onlarla sağlıklı bir iletişim kurmalarıyla mümkündür (Özyürek ve Şahin, 2010). Bir çocuğu iyi yetiştirmek için her anne-babanın, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceri düzeyine sahip olması gerekmektedir. Çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda donanımlı olmak, çocuğa yeterli ilgi ve desteği göstermek, çocuğun fiziksel, bilişsel, dil, sosyal-duygusal bütün gelişim alanlarında büyük etkiye sahip olduğunu bilmek ve bu doğrultuda hareket etmek, ebeveyn özyeterliliği ile ilgili durumlardır. Ailede anne-baba, çocuğa beslenme, barınma, korunma ve öğrenme için değişik imkânlar sağlar (Çağdaş ve Seçer, 2010). Anne-babanın bütün bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için, ebeveynliğe yönelik yüksek özyeterlilik algısına sahip olmaları beklenebilmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin yüksek özyeterlilik algısına sahip olmaları ile çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda donanımlı olmaları karşılıklı etkileşim halindedir ve her ikisi de yüksek eğitim düzeyi gerektirir denilebilir. Araştırmamızın sonucunda ebeveyn özyeterliliği algısının, anne-babaların eğitim düzeylerine göre farklılık göstermemesinin sebebi, eğitim düzeyi değişse de ebeveynlerin farklı yollarla çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri olabilir. Öyle ki günümüzde, ebeveynlere yönelik anne-baba eğitim programları yaygın bir şekilde uygulanmakta, okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımlı etkinliklere ve aile eğitimlerine yer verilmektedir. Bunun yanında gerek televizyon gerekse internet, kitap, dergi vb. basın-yayın organları aracılığıyla ailelere hizmet sunulmaktadır.

Meslek sahibi olan bir annenin özgüveni, çalışmayan anneye göre daha yüksek olabilmektedir. Şöyle ki, bulunduğu ortamlardaki paylaşımları, karşılaştığı durumlar ve olaylar sayesinde belirli deneyimler kazanır. Bu deneyimler sonucunda kendine duyduğu güvenin artmasıyla birlikte sahip olduğu becerileri fark eder ya da olumlu yönde geliştirir. Bu becerilerin en önemlilerinden biri ebeveynliğe ilişkin becerilerdir. Çalışan anneler, çalışma ortamındaki insanlarla annelik becerileri konusunda fikir alışverişinde bulunabilme, karşılaştırma ve özeleştirme yapma gibi imkân bulabilmektedirler. Dolayısıyla belirli bir ebeveyn özyeterliliğine ulaşma ve bu konuda olumlu bir algıya sahip olma konusunda çalışmayan annelere göre daha avantajlı durumda görülebilmektedirler. Jackson ve Scheines (2005) da çalışmanın bulgularını destekleyecek şekilde, düzenli bir işi olan annelerin, işi olmayan annelere göre daha yüksek özyeterlilik algısına sahip olabildiklerini dile getirmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmanın sonucunda çocukların sosyal yetkinlik puanları cinsiyetlerine, anne-baba mesleğine ve anne-baba eğitim durumuna göre; saldırganlık puanları, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Anne-babaların ebeveyn özyeterliliği algıları, çocuklarının cinsiyetine ve kendi eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Mesleklerine göre annelerin ebeveyn özyeterliliği algıları anlamlı bir fark gösterirken, babaların ebeveyn özyeterliliği algılarında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir.

Annelerin ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum, çocukların saldırganlık ve kaygı puanlarını yordamamaktadır. Annelerin ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum,

çocukların sosyal yetkinlik puanlarını yordamaktadır. Babaların yeterlik algıları, ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanlarını yordamamaktadır.

5.2. Sonraki Araştırmalar İçin Öneriler

4-5 yaş çocukları ile yapılan bu çalışma okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3 yaş grubu çocuklarıyla ve daha geniş örneklem grubu ile de yapılabilir. Denizli ili ile sınırlı olan bu çalışmanın yanı sıra sonraki araştırmalarda farklı iller hatta bölgelerden seçilen örneklem yer alabilir.

Yapılan çalışma kapsamında, çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ve anne-babaların ebeveynlik görevine ilişkin yeterlik algıları, ebeveynlik görevine yönelik ilgileri ve ebeveynlik görevinden sağladıkları doyum ile çocukların cinsiyetleri, anne-babaların eğitim düzeyleri ve meslekleri karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada değerlendirmeye alınmayan farklı değişkenler ile karşılaştırmaların yapılacağı yeni çalışmalar yapılabilir. Örneğin çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ve anne-babaların ebeveyn özyeterlik algıları; sosyo-ekonomik düzey, yaş, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi, kardeş sayısı, çocuğun diğer gelişim alanları gibi değişkenlerle karşılaştırılabilir.

Çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ve anne-baba ebeveyn özyeterlik algısı ile ilgili yapılan çalışma daha küçük yaş grubundan uygulanmaya başlayarak boylamsal bir çalışma yapılabilir. Böylece söz konusu değişkenlerin, çocukların ilerleyen yıllarında da birbirleriyle ilişkilerini inceleme imkânı sağlanabilir. Özellikle anne-baba ebeveyn özyeterlik algılarının, çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları üzerindeki yordayıcı etkisi gözlemlenebilir.

Araştırma, farklı ölçme araçları ve yöntemler kullanılarak, farklı örneklem grupları için tekrarlanabilir.

Çocukların sosyal yetkinlik düzeylerini ve anne-babaların ebeveyn özyeterlik algılarını artırmaya yönelik eğitim programları ya da çocukların saldırganlık ve kaygı düzeylerini azaltmaya yönelik önleyici eğitim programları hazırlanarak, öntest-sontest kontrol grubu deneysel desen modelinde araştırmalar yapılabilir.

Bu araştırmanın sınırlılıklarından biri, öğretmen ve anne-baba görüşlerine göre bilgilerin elde edilmesidir. Sonraki çalışmalarda akran görüşü, gözlem gibi farklı bilgi kaynaklarından veri toplanabilir.

Ebeveyn özyeterliğinin dışında anne-babalarla ilgili farklı değişkenlerin (anne-baba-çocuk iletişimi, ebeveyn kabul reddi, anne-baba iletişimi v.b.) çocukların sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

5.3. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Sosyal beceri eksikliği, saldırganlık ve kaygı davranışı gösteren çocukların sosyal yetkinliklerinin artırılmasına, saldırganlık ve kaygı davranışlarının azaltılmasına; anne-babaların ebeveyn özyeterlik algılarının geliştirilmesine yönelik eğitim programları ve rehberlik etkinlikleri düzenlenebilir. Söz konusu değişkenler ve ilgili eğitim

programlarının hazırlanmasında, psikolojik danışmanlardan ve sosyologlardan yardım alınabilir.

Okul öncesi öğretmenleri, çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı düzeylerini gözlemlemelidir. Çocukların olumlu davranışlarını pekiştirirken problem davranışlarını azaltmak ve ortadan kaldırmak için önlemler almalı ve bu yönde etkinlik uygulamalıdır. Ayrıca öğretmenler, sınıflarında bulunan çocukların anne-babalarını yakından tanımalı, ebeveyn özyeterlik algıları ile ilgili gözlemlerde bulunmalı, sınıf içi ve dışı aile katılım etkinliklerine yer vermelidirler. Çocukların ailelerini tanımaya yönelik olarak eğitim-öğretim yılı başında, aile ihtiyacı belirleme formunun yanında, ebeveyn özyeterlik algısını ölçmeye yönelik geliştirilmiş form verilebilir. Bu yolla elde edilecek bilgiler, yıl içerisinde uygulanacak aile eğitim programlarının içerik belirlemelerinde dikkate alınabilir.

Öğretmenler, eğitim öğretim yılı boyunca sosyal yetkinliği geliştirici etkinlikler yapabilir, akran ilişkilerinde sorun yaşayan çocuklara yönelik eğitim programları düzenleyebilirler.

Öğretmenler, anne-baba öz yeterliği ve çocuk üzerindeki etkisi, çocukların sosyal yetkinliği ve bunları geliştirmenin yolları konularında hizmet içi eğitimler alabilirler.

Yine öğretmenler, ebeveyn özyeterlik algılarını yükseltecek aile içi etkili iletişim, anne-baba-çocuk ilişkileri, eşler arası iletişim, çocuk psikolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi vb. konularda ailelere eğitim verebilirler. Bunun yanında çocukların sosyal beceri kazanarak yeterli sosyal davranışlar sergilemeleri, saldırganlık davranışlarını azaltmaları ve kaygı düzeylerini düşürmeleri için öğretmen ve aile işbirliği içerisinde olabilirler.

Ebeveynlik, çocuk sahibi olduktan sonra öğrenilen bir kavram değildir. Eşler, anne-baba olmaya kendilerini hazır hissettikten ve ortak karar aldıktan sonra çocuk sahibi olabilirler. Bu bağlamda anne-baba adaylarına da ebeveynlik konusunda Millî Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri, üniversiteler ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından eğitimler düzenlenebilir ve çocuk gelişimi konusunda çok yönlü bilgi ve becerilere sahip olmaları yönünde anne-baba adayları teşvik edilebilirler.

KAYNAKLAR

- Aksoy, V. ve Diken, H., İ. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10 (1), 59-68.
- Alink, L. R. A., Mesman, J., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Koot, H. M. et al. (2006). The early childhood aggression curve: Development of physical aggression in 10- to 50-month-old children. *Child Development*, 77 (4), 954 – 966.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145.

- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi*. (Çev. Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Burr, E. J. (2005). *Relational aggression and reciprocal, dyadic friendships during early childhood: does it take two to tango?*. Faculty of the Graduate School of the University of Minnesota.
- Coleman P. K. & Karraker K. H. (1998). Self efficacy and parenting quality findings and future applications, *Developmental Review*, 18(1), 47-85.
- Cousins, J. H., Power, T. G. & Olvera-Ezzell, N. (1993). Mexican-american mothers' socialization strategies: effects of education, acculturation, and health locus of control, *Journal of Experimental Child Psychology*, 55, 258-276.
- Çağdaş, A. ve Seçer-Şahin, Z. (2010). *Anne-baba eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (2), 63-74.
- Çorbacı, O. A. (2008). *6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- de Montigny, F. & Lacharite, C. (2005). Nursing theory and concept development or analysis perceived parental efficacy: concept analysis, *Journal of Advanced Nursing*, 49 (4), 387-396.
- Durmuşoğlu Saltalı, N. ve Arslan, E. (2012). Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük davranışını yordaması, *İlköğretim Online*, 11 (3), 729-737.
- Düzgün, Ş. (2006). Eğitim sürecinde ana-babaların çocuklarına olan etkileri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(8), 225-238.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T.L. (1998). Parental socialization of emotion, *Psychological Inquiry*, 9 (4), 241-273.
- Ereymiş, S., Bellibaş, E., Özbaran, B., Büküşoğlu-Demiral, N., Altıntoprak, E., Bildik, T. ve diğ. (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 14-21.
- Fagot B. I. & Leve, L. D. (1998). Teacher rating of externalizing behavior at school entry for boys and girls: similar early predictors and different correlates, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 39 (4), 555-566.
- Fox, R. A., Platz, D. L. & Bentley, K. S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations and perceptions of child behavior problems. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 431-441.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenilirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. (2011b). Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının okula uyumlarının sosyal beceriler açısından incelenmesi, *NWSA E-Journal of New World Sciences Academy*, 6 (1), 139-146.

- Gümüş, A. (1997). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, H. ve Buluş, M. (2010). *5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Sempozyum: 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı. Uluslar Arası Kıbrıs Üniversitesi, Kıbrıs.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Jackson A. P. & Scheines R. (2005). Single mothers' self-efficacy, parenting in the home environment and development in the two-wave study, *Social Work Research*, 29 (1), 7–20.
- Kadan, G. (2010). *Okul öncesi dönem çocuklarında (4-6 yaş) saldırganlık davranışını etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kanlıklıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlilik güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, yöntemler (7. Basım)*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kuşku, A. (2011). *Edirne merkezdeki hastanelerin çocuk servislerine gastroenterit tanısıyla yatırılan 0-3 yaş grubu çocuklara annelerinin evde yaptıkları uygulamalar, bilgi ve özyeterlik düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Edirne.
- Öğüt, F. (2000). *Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seçer, Z., Çeliköz, N. & Yaşa, S. (2008). Bazı kişisel özelliklerine göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin anneliğe yönelik tutumları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 413-428.
- Terzi, E. (2009). *Anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2010). *Anne baba eğitimi ve okul öncesi aile katılımı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ummanel, A. (2007). *Okul öncesi çocuklarda akran kabulünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varol, Ş. (1990). *Lise son sınıfı öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Yıldırım, E. (2008). *Çocuk ve televizyonda şiddet: 5 yaşındaki çocukların anne - babalarının televizyondaki şiddetin saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A. (2001). Çocukların algıladığı anne baba arasındaki uyum, anne baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkiler, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 8(2), 85, 86.

EXTENDED ABSTRACT

The searcher's aim is to scrutinize relationships between 4-5 years old children's social competence, aggression and anxiety scores with parental self-efficacy perception of mothers-fathers. Social competence is defined as direction ability of a person's behaviors, relationships in existing social environment so as to reach to social aims. Aggression is a form of expression of one's ideas and beliefs with usually unfair ways and by violating others' rights. Anxiety can be defined as a distress with no reason concern feeling. Parental self-efficacy is parent's judgments and beliefs about the capacity that she/he has a number of tasks involved with his/her child's care and growing. The sample of the search consists of 227 mothers-fathers in total of 4-5 years old children (110 girls, 117 boys) studying in primary schools which are connected to Honaz and Çal District National Education Directorates in 2012-2013 education-instruction year. Personal Information Form, Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE-30) scale and Parental Attitude Scale were used in the study. Personal Information Form has been developed to get information about demographic qualities of children and families; child's name, sex birth date (day, month, year), sibling number, mother's education status, father's education status, mother's job and father's job questions take place in the form. Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE-30) scale was developed by La Freniere and Dumas (1996); adaptation to Turkish, validity reliability Works were done by Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın and Yağmurlu (2010). It is used for the aim of scanning symptoms of emotional and behavioral problem, that is to define children under the risk. It owns three scales that each one consists of 10 items: Social Competence (SC) infra scale, evaluates positive qualities as cooperation shown when children are together and seeking for solution ways of disagreement. Anger-Anxiety (AA) infra scale evaluates problem indications of externalization such as noncompliance to elders and behaving incompatibly and aggressively in peer relationships. Anxiety-Introversion (AI) infra scale; evaluates internalization problem indications such as children's upset, depressive emotion conditions and showing shyness in group. Parental Attitude Scale was developed by Gibuad Wallston and Wondersman (1978) (Emotional Competence Intended Parenthood Scale), validity-reliability works were done Seçer and her friends (2008). The scale was defined as three dimensions in the results of analysis's done. These factors are taken as competence perception related to parenthood task interest intended parenthood task and satisfaction from parenthood task. The scale consists of processes that mothers-fathers evaluate themselves paying attention to their experiences related to children and that they reflect their attitudes intended parenthood. This researches is restricted whit the relationship between 4-5 year old children's social competence, aggression and anxiety scores with mothers'-fathers' parenthood self-

efficacy perception. This research was restricted with Personal Information Form, Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE-30) scale and Parental Attitude Scale as related field literature and information gathering means. The search was restricted with 2012-2013 education-instruction year. The datum of the research were restricted with 110 girls, 117 boys in total 227 children of 4-5 year old group who study in primary schools connected to Honaz and Çal District National Education Directorates in 2012-2013 education-instruction year and these children's mothers and fathers (227 mothers, 227 fathers). Social Competence and Behavior Evaluation-30 (SCBE-30) scale was restricted with the teacher's opinions. Parental Attitude Scale was restricted with the perceptions regarding mothers'-fathers' own parenthood. In the analysis of datum, 't-test' was used to scrutinize whether social competence, aggression, anxiety scores and mothers'-fathers' parenthood self-efficacy perception show difference according to gender. Single factor variance analysis was used for interrelated samples in the aim of scrutinizing whether children's social competence, aggression, anxiety scores and mothers'-fathers' parenthood self-efficacy perception show difference according to mothers'-fathers' education level and their jobs. If there is difference, Turkey and LSD analysis's were applied to define that difference is in the favor of which group in the factors said. Simple linear regression analysis was applied to define whether factors of mothers'-fathers' competence perception intended parenthood task, interest intended parenthood task and satisfaction from parenthood task have the effect of predicting on children's social competence, aggression, anxiety scores. According to the research results, it was seen that there was a meaningful difference when social competence scores were scrutinized according to children's gender. It was concluded that girls' social competence scores were higher than boys'. It was seen that there wasn't any meaningful difference when 4-5 year children's aggression and anxiety score were scrutinized according to gender. According to the results, the social competence scores of children whose mothers are high school graduates were higher than the social competence scores of children whose mothers are primary school graduates. The social competence scores of children whose mothers are university graduates were higher than the social competence scores of children whose mothers are primary school graduates. And according to the results; the social competence scores of children whose fathers are university graduates were higher than the social competence scores of children whose fathers are primary school graduates. As a result, it was found that the social competence scores of children whose fathers are university graduates were higher. When aggressions scores were scrutinized according to children's mothers'-fathers' education state, while it was seen there was a meaningful difference according to mothers' education state, it was seen that there wasn't a meaningful difference according to fathers' education state. According to the results, the aggression scores of children whose mothers are primary school graduates were higher than the aggression scores of children whose mothers are university graduates. The aggression scores of children whose mothers are secondary school graduates were higher than the aggression scores of children whose mother are high school graduates. When children's anxiety scores were scrutinized according to mothers'-fathers' education state, it was seen that there wasn't a meaningful difference. When the social competence, aggression, anxiety scores were scrutinized according to mothers'-fathers' job. It was seen that there was a meaningful difference in the social competence scores, but there wasn't a meaningful difference in aggression and anxiety scores. According to the results, the social competence scores of children whose

mothers had official duty were higher than the social competence scores of children whose mothers had laborer job. As a result, it was found that the social competence scores of children whose mothers are government officials were higher. Again according to results, the social competence scores of children whose fathers had official duty were higher than the social competence scores of children whose fathers had no job. The social competence scores of children whose fathers were self employed were higher than the social competence scores of children whose fathers didn't work. The social competence scores of children whose fathers were government official were higher than the social competence scores of children whose fathers were laborers. When mothers' parenthood self-efficacy perceptions and fathers' parenthood self-efficacy perceptions were scrutinized according to gender of children, it was concluded that there wasn't any meaningful difference statistically. According to the results of the research, the parenthood self-efficacy perceptions of mothers-fathers didn't make any difference according to education states. It was concluded that it showed meaningful difference when mothers' parenthood self-efficacy perceptions were scrutinized according to her jobs. According to results, parenthood self-efficacy perceptions of mothers who were government officials were higher than the parenthood self-efficacy perceptions of mothers who were self-employed. In conclusion, mothers who were government officials had higher parenthood self-efficacy perceptions. The mothers' self-efficacy perceptions related to parenthood task and their interests intended parenthood task didn't predict the social competence scores of children. In spite of that, the satisfaction from parenthood task that the mothers obtain predicted the social competence scores of children. The satisfaction from parenthood task that mothers obtain explained almost %02 of total variance in the social competence scores of children. The competence perceptions related to parenthood task, the interest intended parenthood task and satisfaction from parenthood task of the mothers didn't predict aggression and anxiety scores of the children. The competence perceptions related to parenthood task the interest intended parenthood task and satisfaction from parenthood task of the fathers didn't predict the social competence, aggression and anxiety scores of the children. Related to the research results; education programmes and guidance activities could be arranged intended for increasing of social competencies of children who showed lack of social ability aggression and anxiety behavior, decreasing their aggression and anxiety behaviors developing of parenthood self-efficacy perceptions of mothers-fathers; in the preparation of these variants and related education programmes, proposals could be developed as getting help from psychology supervisors and sociologists.